

## بررسی نقش رویکردهای سیاسی بین‌المللی بر انگیزه ورود به اتحادهای راهبردی فناورانه بین‌المللی (مورد مطالعه: صنعت نفت)

زهره خسروی لقب\*<sup>۱</sup>، عبدالمجید مصلح<sup>۲</sup>، حبیب‌اله سالارزهی<sup>۳</sup>

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۳/۰۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۳/۱۶

### چکیده

رویکردهای سیاسی بین‌المللی همواره یکی از مقوله‌های مهم و قابل توجه در کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته می‌باشد. صنعت نفت از صنایع مهم در کشور ما می‌باشد که نقش رویکردهای سیاسی بین‌المللی در آن دارای اهمیت بسیار بوده است و در برنامه‌های مربوط به استخراج و تولید نفت و نیز صادرات آن به کشورهای مختلف جهان تأثیر زیادی دارد؛ بنابراین در این پژوهش تلاش شده است تا نقش رویکردهای سیاسی بین‌المللی را به عنوان انگیزه‌ای برای ورود به اتحاد استراتژیک فناورانه مورد بررسی قرار دهد. در این پژوهش، پس از مطالعه‌ی ادبیات مربوط و با استفاده از روش کتابخانه‌ای به بررسی اولیه‌ی موضوع مورد نظر پرداخته شده است؛ پس از آن با استفاده از رویکرد کیفی و مصاحبه با خبرگان، به استخراج مفاهیم و مقوله‌های اثرگذار بر رویکردهای سیاسی بین‌المللی به عنوان انگیزه‌ی ورود به اتحادها پرداخته شده است. یکی از مقوله‌های مهم در این رابطه، ساختارهای نهادهای سیاسی می‌باشد که از مفاهیم ثبات و نظم سیاسی و تنوع و انفکاک ساختاری منجر شده است. مقوله‌ی دیگر شناسایی شده، قوانین و مقررات می‌باشد که از مفاهیم کاهش موانع قانونی، حاکمیت قانون و ریسک سیاسی به دست آمده است. سومین مقوله‌ی شناسایی شده، وجود فضای سیاسی بین‌المللی مناسب است که دربرگیرنده‌ی مفاهیم تطابق با سیاست‌ها، امنیت و ثبات منطقه‌ای، همکاری‌های بین‌المللی و عضویت در سازمان‌های سیاسی، اقتصادی بین‌المللی می‌باشد.

**واژه‌های کلیدی:** اتحاد راهبردی فناورانه؛ رویکردهای سیاسی بین‌المللی، صنعت نفت

**طبقه‌بندی:** JEL: M00، M00، L00.

<sup>۱</sup> استادیار گروه مدیریت، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، موسسه آموزش عالی خرد، بوشهر، ایران.

(نویسنده مسئول: z.khosravilagh@kherad.ac.ir)

<sup>۲</sup> دانشیار، گروه مدیریت بازرگانی، دانشکده کسب و کار و اقتصاد، دانشگاه خلیج فارس، بوشهر، ایران.

<sup>۳</sup> دانشیار، گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران.

## مقدمه

در طول دو دهه گذشته، چشم‌انداز محیط کسب و کار بین‌المللی به طور قابل توجهی تغییر کرده است. اتحادهای استراتژیک بین‌المللی و دیگر استراتژی‌های مشترک بین شرکتی در داد و ستدهای جهانی سرایت کرده است. شرکت‌ها به احتمال زیاد اتحادهای استراتژیک بین‌المللی را به کار می‌گیرند. بر این اساس، اهم<sup>۱</sup> (۱۹۸۹) تصدیق می‌کند که شرکت‌ها باید روابط نزدیک، همکارانه و طولانی مدت را با شرکای استراتژیک داشته باشند که در آن سازمان، همکاری با یکدیگر برای ایجاد موقعیت‌های مساوی برد-برد به وجود آید (متا و همکاران<sup>۲</sup>، ۲۰۰۶). دهه اخیر ازدیاد گسترده‌ی اتحادهای استراتژیک بین‌المللی را گواهی می‌دهد؛ یعنی شرکت‌ها به اتحادهای بازاری جهانی و تغییرات سریع در تکنولوژی پاسخ داده‌اند؛ هر چند بیش از نیمی از اتحادها به طور ناقص شکل گرفته‌اند یا نتایج ناکاملی داشتند (لای و همکاران<sup>۳</sup>، ۲۰۱۰). البته معاملات استراتژیک بین‌المللی موفق به طرز قابل توجهی دارای سود و منفعت می‌باشند (چانگ و همکاران<sup>۴</sup>، ۲۰۰۸). روابط مبادله با بازیگران خارجی یک ضرورت برای اکثر شرکت‌هایی می‌باشد که فاقد منابع در دسترس و فعالیت‌های ممکن است که بر تولید و موفقیت بازار تأثیرگذار است (گبرکین و آواه<sup>۵</sup>، ۲۰۰۲). در این میان موضوعی که در اتحادهای استراتژیک قابل اهمیت است، موضوع رویکردهای سیاسی بین‌المللی است، خصوصاً برای کشور ایران که از لحاظ سیاسی در منطقه و جهان دارای چالش‌های متعددی می‌باشد و رویکردهای سیاسی بین‌المللی سایر کشورها بر سیاست‌های داخلی ایران نیز تأثیر زیادی می‌گذارد؛ این موضوع در صنعت نفت کشور هنوز از اهمیت بالاتری برخوردار است، چرا که بخش عمده‌ای از صادرات ایران بر پایه صادرات نفت و گاز است. بنابراین بسیار مهم است که به موضوع رویکردهای سیاسی بین‌المللی در این صنعت پرداخته شود و در واقع به موضوع رویکردهای سیاسی بین‌المللی به عنوان یکی از تأثیرگذارترین انگیزه‌های ورود بر اتحادهای استراتژیک فناورانه بین‌المللی توجه شود. در این پژوهش تلاش شده است با رویکردی کیفی و مصاحبه با خبرگان، به مفاهیم و مقوله‌هایی دست یافت که با کمک آن بتوان به نحو بهتری این شرایط سیاسی را مدیریت کرد، به نحوی که به بالاترین منفعت و سودآوری برای کشور دست یافت.

## پیشینه کاوی پژوهشی

### اتحاد استراتژیک

اتحاد استراتژیک یک قرارداد بلند مدت بین دو شرکت است که قول می‌دهند با هم برای منافع متقابل همکاری کنند (پنگ و همکاران<sup>۶</sup>، ۲۰۲۱) و اتحادهای استراتژیک بین سازمان‌های مختلف برای غلبه بر چالش‌های سازمانی مربوط به بازار، مسائل اجتماعی و کشف فرصت‌های بازار است (بابو و همکاران<sup>۷</sup>، ۲۰۲۰). شرکت‌ها به طور فزاینده‌ای به موضوعات مربوط به اتحادها ورود کرده‌اند و مدیران باید اولویت‌های استراتژیک را برای مجموعه‌های اتحاد خود تعیین کنند (کو و همکاران<sup>۸</sup>، ۲۰۲۰). یافتن یک شریک سودمند در اتحاد عاملی مهم برای موفقیت شرکت‌های مختلف است (وانگ و همکاران<sup>۹</sup>، ۲۰۱۸). به طور

<sup>۱</sup>. Ohmae

<sup>۲</sup>. Mehta, Larsen, Rosenbloom & Ganitsky

<sup>۳</sup>. Lai, Chang, & Chen

<sup>۴</sup>. Chang, Chen, & Lai

<sup>۵</sup>. Gebrekidan & Awuah

<sup>۶</sup>. Peng, Jia, Chan, & Wang

<sup>۷</sup>. Babu

<sup>۸</sup>. Ko, Kim, Lee & Song

<sup>۹</sup>. Wang, Nguyen, Le & Hsueh

کلی یک اتحاد استراتژیک برای ورود به بازار خارجی به منظور یک سرمایه‌گذاری مشترک تشکیل می‌شود. یک استراتژی مشترک اتخاذ می‌شود و منابع و تصمیمات سرمایه‌گذاری برای دستیابی به منافع همه همکاران تقسیم می‌شود (ارسلان و همکاران<sup>۱</sup>، ۲۰۲۰). سودآوری از دانش خارجی برای نوآوری یک شرکت بسیار مهم است و اتحادهای استراتژیک یک مجرای شناخته شده برای به دست آوردن مزایای دانش خارجی به عنوان ورودی در فرایندهای نوآوری یک شرکت هستند (مظلومی و همکاران<sup>۲</sup>، ۲۰۱۷). اتحادهای استراتژیک کانال‌های مهمی برای یادگیری بین شرکت‌ها هستند، به ویژه برای شرکت‌های کوچک که محدودیت منابع دارند. از بین چندین ویژگی اتحاد، فاصله تکنولوژیکی بین شرکا (اندازه‌گیری شده به عنوان فاصله بین نتایج بدیع شرکا) تأثیر قابل توجهی بر مزایای یادگیری از اتحادهای استراتژیک دارد (سوبرامانیان و همکاران<sup>۳</sup>، ۲۰۱۸). اتحادهای استراتژیک بین‌المللی یک شکل سازمانی به سرعت در حال پیشرفت است که حاکی از اهمیت روز افزون انجام تجارت در مرزهای سازمانی و ملی می‌باشد. با این وجود، چنین همکاری‌های بین‌المللی بسیار پیچیده است و مدیریت موفقیت‌آمیز آن مشکل می‌باشد، که تا حدودی به خاطر مشکل بودن هماهنگی اهداف و آمال‌های مربوط به سازمان‌های مستقل است که اداره‌ی مرکزی آن در دو یا چند کشور است (نیلسن، ۲۰۰۷).

### پژوهشی‌های تجربی

در پژوهشی با عنوان «سرمایه‌گذاری‌های مشترک برای پروژه‌های عظیم نفت و گاز» این موضوع عنوان شد که سرمایه‌گذاری مشترک می‌تواند به تسهیم ریسک، اجتناب از خطر اقتصادی و سیاسی مرتبط با ادغام منجر شود. این تسهیم ریسک برای شرکت‌ها جذاب است، چرا که پروژه‌های سرمایه‌گذاری عمده‌ای را در یک شرایط عدم قطعیت ژئوپولیتیکی و بی‌ثباتی قیمت در بازار فراهم می‌کند (کارو، ۲۰۱۵). در پژوهشی با عنوان «سرمایه‌گذاری‌های مشترک بین‌المللی و اتحاد استراتژیک در صنایع نفت و گاز» انگیزه‌های ورود به سرمایه‌گذاری مشترک و اتحادهای استراتژیک این گونه عنوان شد: جذب سرمایه، کاهش ریسک، دسترسی به فناوری، دسترسی به منابع، بهینه‌سازی زنجیره عرضه، موقعیت و مقیاس بازار، حساسیت سیاسی؛ همچنین بیان شد که موفقیت تجارت نفت و گاز به ساخت و توسعه اتحاد راهبردی موفق بستگی دارد. هر نوع فعالیت اکتشافی با خود ریسک به همراه دارد. سرمایه‌گذاری مفصل ساختاریافته و متعادل منجر به موفقیت تجاری و فرصت‌های جدید می‌شود. دستیابی به یک شراکت موفقیت‌آمیز بستگی به داشتن یک توافق صحیح در صلح دارد (گران‌دیزو<sup>۴</sup>، ۲۰۱۷).

در پژوهشی با عنوان «اتحادها به عنوان استراتژی‌های رقابتی در صنعت نفت و گاز؛ مورد مطالعه‌ی اِنی و استات اویل<sup>۵</sup>» به سه موضوع گسترش عملیات به کشورهای جدید و بیشتر، سرمایه‌گذاری روی نوآوری، و سرمایه‌گذاری بر روی اکتشاف مناطق جدید به عنوان انگیزه‌های ورود به اتحادهای راهبردی اشاره شده است (میرانی<sup>۶</sup>، ۲۰۰۹).

در گزارشی با عنوان «سرمایه‌گذاری‌های مشترک» بیان شد در محیطی که هزینه‌ها به طور دائم افزایش می‌یابند و برنامه‌های زمانی به مرور تغییر می‌کنند، به منظور باقی ماندن در قدرت، ساختار سرمایه‌گذاری

<sup>1</sup>. Arslan, Archetti, Jabali, Laporte & Speranza

<sup>2</sup>. Mazloomi Khamseh, Jolly, & Morel

<sup>3</sup>. Subramanian, Bo, & Kah-Hin

<sup>4</sup>. Grandizio

<sup>5</sup>. ENI and STATOIL

<sup>6</sup>. Mirani

مشترک چارچوبی برای موفقیت پروژه است. شکست در انتخاب، و به کارگماری درست شریک یا توسعه یک ساختار تجاری کافی، یک شاخص مهم از مشکل در این راه است. استراتژی، فرهنگ، توانایی یا اولویت‌ها (که همه با فعالیت‌های مشترک مرتبط است)، نیاز به سازگاری خاص بین شرکا دارد. پیدا کردن شریک درست، یک چالش رو به رشد است. شرکت‌ها باید پویایی بازارهای آتی را که ممکن است بر شرکت‌های بزرگ تأثیر بگذارد را پیش‌بینی کند و به موارد زیر توجه داشته باشند؛ ایجاد یک اتحاد استراتژیک می‌تواند به موضوع اهداف و استراتژی‌ها و نیز توسعه روابط دارای اعتماد بین افراد کمک کند.

- اهداف و استراتژی‌ها

شرکت‌ها باید اهداف و استراتژی‌های خود را با یکدیگر هماهنگ کنند و ارتباط دهند تا بتوانند نیازهای پروژه را به طور مؤثری پاسخگو باشند.

- توسعه روابط دارای اعتماد

عدم موفقیت در دستیابی به اهداف و استراتژی مناسب می‌تواند به اعتماد بین شرکا آسیب بزند. هنگامی که شرکا به هم اعتماد ندارند، تلاش‌ها اغلب چند بار رخ می‌دهد و بوروکراسی زیاد می‌شود. با این حال اگر دو شرکت با هم هم‌تراز شوند، اعتماد توسعه می‌یابد و می‌توانند از سوء تفاهم در سرمایه‌گذاری مشترک جلوگیری کنند (کارو<sup>۱</sup>، ۲۰۱۵).

در گزارشی دیگر با عنوان «شرکت نفت هند و شرکت گاز طبیعی و نفت اتحاد استراتژیک تشکیل می‌دهند» بیان شد شرکت بالادستی- پایین دستی نفت هند با هدف افزایش امنیت ملی و سرعت بخشیدن به رشد در عملیات ملی و بین‌المللی با هم اتحاد تشکیل داده‌اند (اوایل اند گاز آنلاین<sup>۲</sup>، ۱۹۹۹).

در گزارشی عنوان شده است اتحاد نفت و گاز جدید برای شکل‌دهی مجدد<sup>۳</sup> صنعت انرژی تنظیم شده است. روسنف<sup>۴</sup> و بی پی یک اتحاد جهانی انرژی جدید ایجاد کرده‌اند که بسیاری معتقدند برای هر دو شرکت مفید خواهد بود.

در این گزارش بیان شده است تشکیل این اتحاد بدون شک درهای بیشتری را برای بی پی، مخصوصاً در روسیه که یک منطقه کلیدی در صنعت نفت و گاز است، باز خواهد کرد. این معامله به یکی از بزرگترین شرکت‌های جهان اجازه خواهد داد که به طور قابل ملاحظه‌ای خود را به بازار برساند و نیز به کشف ده‌ها سال از ذخایر گسترده انرژی و ذخایر هیدروکربنی در آن کشور ادامه دهد. تحلیلگر نفت و گاز در این باره می‌گوید که این معامله به لحاظ استراتژیک برای بی پی بسیار مؤثر است؛ زیرا شرکای خصوصی برای یک شرکت ملی که دسترسی بیشتری به منابع در روسیه دارد و نیز حمایت سیاسی زیادی در این کشور دارد، وارد این اتحاد می‌شوند.

روسنف می‌تواند به شدت از نام تجاری بین‌المللی بی پی بهره‌مند شود و بدون شک از پیشنهادات خوبی برای اجرای پروژه‌های کارآمد و پیشرفته بهره برد و وضعیتش را به عنوان یک متخصص نفت و گاز بهبود می‌دهد. بی پی دارای مهارت‌های فراوان در زمینه مهندسی و فناوری است که روسنف می‌تواند از آن استفاده کند. متخصص نفت بریتانیا همچنین دارای شهرت و شفافیت و تخصص مدیریت است. روس‌ها

<sup>1</sup>. Karev

<sup>2</sup>. Oilandgasonline

<sup>3</sup>. Reshape

<sup>4</sup>. Rosneft

بررسی نقش رویکردهای سیاسی بین‌المللی بر انگیزه ورود به اتحادهای ... ۵

می‌توانند از این موقعیت بین‌المللی برای بهبود شهرت خود به منظور به دست آوردن سرمایه از سرمایه‌گذاران بین‌المللی استفاده کنند. همانطور که اعتبار روسنف در تجارت بهبود می‌یابد و سهام افزایش می‌یابد، سهم بی بی پی در کسب و کار وسیع‌تر افزایش می‌یابد (وردفایننس<sup>۱</sup>، ۲۰۱۳).  
در ادامه خلاصه پژوهش‌های انجام شده آورده شده است:

جدول ۱: خلاصه پژوهش‌های انجام شده

ردیف	منبع	اتحاد استراتژیک	مؤلفه‌های ذکر شده در پژوهش	مؤلفه‌های استفاده شده در مدل مفهومی پژوهش
۱	(کارو، ۲۰۱۵)	-	تسهیم ریسک، اجتناب از خطر اقتصادی و سیاسی	تسهیم کردن ریسک رویکردهای سیاسی
۲	(گران‌دیویو، ۲۰۱۷)	-	جذب سرمایه، کاهش ریسک، دسترسی به فناوری، دسترسی به منابع، بهینه‌سازی زنجیره عرضه، موقعیت و مقیاس بازار، ملزومات قانونی، حساسیت سیاسی	جذب سرمایه تسهیم کردن ریسک راهبردهای بازاریابی رویکردهای سیاسی
۳	(میرانی، ۲۰۰۹)	انی و استات اویل	گسترش عملیات به کشورهای جدید و بیشتر، سرمایه‌گذاری روی نوآوری، و سرمایه‌گذاری بر روی اکتشاف مناطق جدید	رویکردهای سیاسی بازارمحوری جهانی انتقال و توسعه فناوری
۴	(کارو، ۲۰۱۵)	-	باقی ماندن در قدرت اعتماد برای موفقیت	رویکردهای سیاسی اعتماد برای موفقیت
۵	(اویل اند گاز آنالین، ۱۹۹۹)	شرکت نفت هند و شرکت گاز طبیعی و نفت	افزایش امنیت ملی و سرعت بخشیدن به رشد در عملیات ملی و بین‌المللی	رویکردهای سیاسی بین‌المللی
۶	(ورد فایننس، ۲۰۱۳)	روسنف و بی‌بی پی	حمایت سیاسی از روسنف در روسیه و منفعت این موضوع برای بی بی پی استفاده از نام تجاری بی بی پی برای روسنف مهارت‌های بی بی پی در زمینه مهندسی و فناوری شهرت، شفافیت و تخصص بی بی پی در مدیریت به دست آوردن سرمایه برای روسنف افزایش سهم بی بی پی در کسب و کار	رویکردهای سیاسی بین‌المللی تخصص‌گرایی انتقال و توسعه فناوری جذب سرمایه
۷	(هاقمن و اسکولوزر <sup>۲</sup> ، ۲۰۰۱)	-	اعتماد برای موفقیت اتحاد مهم است سازگاری استراتژیک و آماده‌سازی مشارکت برای موفقیت اتحاد ضروری است	اعتماد بین شرکا شباهت فرهنگ سازمانی
۸	(سافلن و همکاران <sup>۳</sup> ، ۲۰۰۲)	-	دسترسی به بازارهای جدید، فروش محصولات به بازار بزرگ‌تر، دستیابی به دانش در مورد صنایع خارجی، بین‌المللی شدن، دسترسی به کانال‌های توزیع، افزایش شبکه اطلاعاتی، دستیابی به صلاحیت و شایستگی‌ها، پیشوای رقبا بودن، دستیابی به تکنولوژی بهتر یا جدیدتر، توسعه محصول، کاهش هزینه‌های توزیع، کاهش هزینه‌های خرید، کاهش هزینه‌های تولید، کاهش ریسک، بهبود فرایند تولید	راهبردهای بازاریابی تسهیم کردن ریسک انتقال و توسعه فناوری بازارمحوری جهانی مدیریت دانش تخصص‌گرایی

<sup>1</sup>. Worldfinance

<sup>2</sup>. Hoffmann & Schlosser

<sup>3</sup>. Supphellen, Haugland & Korneliussen

ردیف	منبع	اتحاد استراتژیک	مؤلفه‌های ذکر شده در پژوهش	مؤلفه‌های استفاده شده در مدل مفهومی پژوهش
۹	(یابارا و تورک <sup>۱</sup> ، ۲۰۰۹)	-	اعتماد بین شرکای اتحاد، یکی از عوامل کلیدی در موفقیت اتحاد	اعتماد به منظور موفقیت اتحاد
۱۰	(لی و همکاران <sup>۲</sup> ، ۲۰۱۳)	-	به اشتراک گذاشتن منابع، هزینه‌ها و خطرات در عملیات خارجی	تسهیم کردن ریسک جذب سرمایه

### روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر، از نظر روش پژوهش، کیفی بر مبنای رویکرد تحلیل محتوا است. مهم‌ترین روش گردآوری اطلاعات در این پژوهش عبارتند از مرور ادبیات مرتبط با اتحاد استراتژیک به منظور شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های اولیه و سپس برای رسیدن به درکی عمیق از موضوع مورد بررسی، از مصاحبه با افراد صاحب‌نظر در جامعه مورد مطالعه استفاده شده است.

سه رویکرد برای روش تحلیل محتوا پیشنهاد شده است: نخست؛ رویکردی که در آن پژوهشگر با حفظ ساختار متن می‌کوشد داده‌ها را تا جای ممکن خلاصه کند، دوم؛ رویکردی که پژوهشگر در عین خلاصه کردن به سطحی از تفسیر دست می‌زند و در نهایت؛ رویکردی که در آن تلاش بر این است که ساختار حاکم بر متن بیرون کشیده شود (تبریزی، ۱۳۹۳). در این پژوهش از دو روش تحلیل محتوای جهت‌دار و تلخیصی استفاده شده است. هدف تحلیل محتوای جهت‌دار، معتبر ساختن و گسترش دادن مفهومی چهارچوب نظریه و یا خود نظریه است. با به کار بردن نظریه‌های موجود یا پژوهش‌های پیشین، پژوهشگران کار خود را با شناسایی متغیرها یا مفاهیم اصلی برای طبقه‌بندی رمزهای اولیه آغاز می‌کنند. در مرحله بعد تعریف‌های عملیاتی برای هر مقوله با استفاده از نظریه مشخص می‌شود. در یک تحلیل محتوای کیفی با رویکرد تلخیصی، تحلیل داده با جستجوی کلمات مشخص به وسیله‌ی روش دستی یا رایانه‌ای آغاز می‌شود و واژگان پرشماری برای هر اصطلاح مشخص محاسبه می‌شوند (ایمان و نوشادی، ۱۳۹۰).

سنجش روایی و پایایی، منبع اعتبار پژوهش است. برای سنجش روایی از مقایسه‌ی تطبیقی با ادبیات مربوطه و جهت سنجش پایایی از روش باز آزمون استفاده شده است. برای این امر از میان مصاحبه‌های انجام گرفته، چند مصاحبه به عنوان نمونه انتخاب و هر کدام از آن‌ها در یک فاصله‌ی زمانی کوتاه و مشخص دو بار کدگذاری شدند. سپس کدهای مشخص شده در دو فاصله‌ی زمانی برای هر کدام از مصاحبه‌ها با هم مقایسه شدند. پایایی باز آزمون مصاحبه‌های انجام گرفته در این پژوهش با استفاده از فرمول، برابر ۸۰ درصد است. با توجه به اینکه میزان پایایی بیشتر از ۶۰ درصد است، قابلیت اعتماد کدگذاری‌ها مورد تایید است.

جامعه آماری پژوهش حاضر شامل اساتید دانشگاه، مدیران و کارشناسان در حوزه‌ی نفت می‌باشند که غالباً در سطح بین‌المللی نیز فعالیت‌هایی داشته‌اند؛ پژوهش کیفی به دنبال موردی است که غنی از اطلاعات باشد و بیش‌تر نسبت به پدیده‌ی مورد پژوهش به دست دهد. همین مسئله‌ی غنی بودن، نیاز به موارد بیشتر را کاهش می‌دهد. در این بخش، ترکیبی از روش‌های نمونه‌گیری قضاوتی و گلوله برفی استفاده شده است. بدین ترتیب در فرایند انتخاب نمونه، ابتدا پژوهشگر با استفاده از روش نمونه‌گیری قضاوتی، افراد صاحب‌نظر

<sup>۱</sup>. Ybarra & Turk

<sup>۲</sup>. Li, Qian & Qian

را انتخاب کرده و در ادامه برای یافتن سایر افراد متخصص از روش گلوله برفی استفاده کرده است که در آن یک شرکت‌کننده در پژوهش، ما را به شرکت‌کنندگان دیگر هدایت می‌کند. در این پژوهش با ۱۸ نفر از اساتید، مدیران و کارشناسان خبره در صنعت نفت مصاحبه به عمل آمد. در روش پژوهش کیفی، حجم نمونه با توجه به اشباع نظری در نظر گرفته می‌شود؛ یعنی هر زمان که پژوهشگر احساس کند از لحاظ اطلاعات به اشباع رسیده و داده‌های دیگر صرفاً نتایج قبلی داده‌های پیشین را تکرار می‌کند، پژوهشگر می‌تواند نمونه‌گیری خود را متوقف سازد. بنابراین، با توجه به اینکه در طی مصاحبه، بین نفر ۱۶ تا ۱۸ هیچکدام به مضمون جدیدی اشاره نکردند، اشباع نظری صورت گرفت و مصاحبه ادامه نیافت.

### یافته‌های پژوهش

در این بخش از پژوهش، به بررسی یافته‌های پژوهش که حاصل مصاحبه با خبرگان است، پرداخته خواهد شد. پس از بررسی صحبت‌های خبرگان در خصوص مقوله‌ی رویکردهای سیاسی بین‌المللی در انگیزه ورود به اتحادهای راهبردی فناورانه بین‌المللی، شصت و سه رمز استخراج گردید که این رمزها در نه مفهوم دسته‌بندی شدند. این مفاهیم خود به سه مقوله‌ی فرعی بزرگتر منتج شدند که در نهایت به مقوله‌ی اصلی رویکردهای سیاسی بین‌المللی که موضوع اصلی پژوهش است منجر می‌شوند. در جدول ۲ یافته‌های پژوهش به طور دقیق نشان داده شده‌اند.

جدول ۲: طبقه‌بندی مقوله‌ها و مفاهیم مستخرج از مصاحبه‌ها

مقوله اصلی	مقوله فرعی	مفهوم	کدهای اولیه
رویکردهای سیاسی بین‌المللی	ساختارهای نهادهای سیاسی	ثبات و نظم سیاسی	سیاست‌های دولت
			اهمیت رابطه سیاسی و ثبات سیاسی
			کاهش موانع سیاسی
			فضای سیاسی و قانونی کشور
			سیاست حاکم بر کشور
			عدم وجود دعوی حقوقی در کشورمیزبان
			ثبات محیط سیاسی و اقتصادی
			حمایت و راهبردهای سیاسی دولت متبوع
			دارا بودن سیاست‌های محکم
			حفظ ثبات سیاسی
	فراهم شدن بستر ایجاد ائتلاف در کشور		
	فضای داخلی و سیاسی کشور		
	ثابت بودن و تغییر نکردن قوانین و مقررات (ثبات قوانین تجاری و حقوقی)		
	تنوع و انفکاک ساختاری		ساختار و فرهنگ حکومت
			ساختار حکومت
			ساختار حکومت و سیاست دولت
			ساختار حکومت و عوامل سیاسی، اقتصادی
			ساختار دولت و سیاست
			ساختار حکومت (سیاستمداران نفتی در وزارتخانه)

مقوله اصلی	مقوله فرعی	مفهوم	کدهای اولیه		
	قوانین و مقررات	کاهش موانع قانونی	ساختار و سیاست حکومت (عدم اختیار کامل)		
			ساختار سیاسی و اقتصادی کشور		
			ساختار سیاسی و اقتصادی دولت		
			کاهش موانع حقوقی و تجاری		
			موانع و کشمکش‌های حقوقی		
			کاهش کشمکش‌ها		
			کاهش موانع تجاری و قانونی		
			موانع و مسائل حقوقی		
			اجتناب از موانع و مقررات عمومی		
			محدودیت‌های قانونی		
			موانع قانونی		
			وجود محدودیت‌های سیاسی و حقوقی به منظور سرمایه‌گذاری		
			حذف یا کاهش رویه‌ها و دستورالعمل‌ها		
			کاهش موانع تجاری و حقوقی		
			کاهش موانع حقوقی		
	حاکمیت قانون			توجه به ساز و کار حقوقی برای ورود به ائتلاف	
				توجه به قوانین و مقررات و اندیشیدن تمهید برای حل آن	
				توجه به بحث قانون	
				توجه به بحث سیستم حقوقی	
				حل مشکلات موجود در قانون اساسی	
				وجود قوانین و مقررات	
				مقررات عمومی - توجه به قوانین حقوقی، تجاری	
				قوانین و مقررات نوشته و نانوشته کشورها	
				قوانین و مقررات حاکم بر کشور	
				قوانین و مقررات بین‌المللی و شرایط حقوقی قراردادهای	
	ریسک سیاسی			شفاف بودن قوانین و مقررات	
				کاهش ریسک سیاسی	
	وجود فضای سیاسی بین‌المللی مناسب	تطابق با سیاست‌ها		ایجاد مطابقت با سیاست‌های دولت	
				ایجاد مطابقت با سیاست‌های دولت میزبان	
				تطبیق با سیاست دولت میزبان	
				مطابقت با سیاست دولت	
				تداوم رابطه سیاسی به منظور تطبیق با سیاست دولت میزبان	
		امنیت و ثبات منطقه‌ای			تفاوت در مزیت‌های منطقه‌ای
					ثبات سیاسی در منطقه
		همکاری‌های بین‌المللی			تداوم رابطه سیاسی با شریک
					داشتن قدرت سیاسی برای لابی‌گری
					استفاده از نفوذ سیاسی شریک
					کاربرد هوشمندانه از سیاست خارجی
		عضویت در سازمان‌های			حفظ منافع هر دو طرف قرارداد
					شفاف‌سازی سیاست خارجی
					آشنایی با فرهنگ و تاریخ و سیاست کشور
					عضویت در سازمان تجارت جهانی



مقوله اصلی	مقوله فرعی	مفهوم	کدهای اولیه
		سیاسی اقتصادی بین‌المللی	عضویت در کنوانسیون‌ها و مجامع بین‌المللی
			استفاده از مدیران موفق در اتحاد

## بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش پس از تحلیل نظر خبرگان، رویکردهای سیاسی بین‌المللی به عنوان یکی از مقولات اصلی مورد شناسایی قرار گرفت. در ابتدا با دسته‌بندی کدهای استخراج شده، نه مفهوم به دست آمد که عبارتند از «ثبات و نظم سیاسی»، «تنوع و انفکاک ساختاری»، «کاهش موانع قانونی»، «حاکمیت قانون»، «ریسک سیاسی»، «تطابق با سیاست‌ها»، «امنیت و ثبات منطقه‌ای»، «همکاری‌های بین‌المللی» و «عضویت در سازمان‌های سیاسی اقتصادی بین‌المللی». پس از آن دو مفهوم ثبات و نظم سیاسی و تنوع و انفکاک ساختاری تحت عنوان یک مقوله فرعی به نام «ساختار نهادهای سیاسی» قرار گرفتند. از این موضوع این نتیجه گرفته می‌شود که سیاست‌های حاکم بر کشور، دارا بودن سیاست‌های محکم و فراهم بودن بستر ائتلاف در کشور، تأثیر زیادی در روابط بین‌الملل و ورود کشورها برای شراکت دارد؛ همچنین در بخش تنوع و انفکاک ساختاری، مباحثی چون ساختار سیاسی و اقتصادی کشور و به طور کلی ساختار حکومت از اهمیت زیادی برخوردار است. یافته‌های این بخش از پژوهش، با یافته‌های پژوهش افرادی چون هافمن و اسکولوزر (۲۰۰۱) و لی و همکاران (۲۰۱۳) همخوانی و تطابق دارد. مقوله فرعی دیگری که شناسایی شد، «قوانین و مقررات» بود که از مفاهیم کاهش موانع قانونی، حاکمیت قانون و ریسک سیاسی به دست آمده است. در مورد کاهش موانع قانونی پژوهشگرانی چون یابار و تورک (۲۰۰۹) پژوهش‌هایی انجام داده‌اند. در خصوص بحث حاکمیت قانون نیز در پژوهش سافلن و همکاران (۲۰۰۲) اشاراتی شده است.

اما در مورد مقوله وجود «فضای سیاسی بین‌المللی مناسب»، که از مفاهیم تطابق با سیاست‌ها، امنیت و ثبات منطقه‌ای، همکاری‌های بین‌المللی و عضویت در سازمان‌های سیاسی اقتصادی بین‌المللی است، می‌توان اینگونه عنوان کرد که در صورتی که بخواهیم دارای یک فضای سیاسی مناسب برای فعالیت در عرصه بین‌المللی باشیم، می‌بایست امنیت به اندازه کافی فراهم باشد و کشور بتواند در سازمان‌های معتبر جهانی حضور فعال داشته باشد؛ همچنین بتواند همکاری‌های بین‌المللی خود را به نحو احسن بهبود ببخشد. در مورد پژوهش‌های مرتبط با اتحادها در صنعت نفت و گاز، یافته‌های این قسمت از پژوهش با پژوهش‌ها و گزارش‌های کارو (۲۰۱۵)، گراندیزو (۲۰۱۷)، میرانی (۲۰۰۹)، اوایل اند گاز آنالاین (۱۹۹۹) و ورد فایننس (۲۰۱۳) مطابقت دارد.

در مجموع می‌توان چنین بیان نمود که با توجه به شرایط سیاسی کشور ایران، و شرایط خاصی که از نظر جغرافیایی در آن قرار دارد، اینکه بتوان با درایت درست مسائل سیاسی را مدیریت کرد بسیار مهم است. دارا بودن ثبات در سیاست کشور و وجود یک فضای سیاسی خوب در داخل کشور می‌تواند این موضوع را به ذهن متبادر کند که ایران می‌تواند کشوری امن از نظر سرمایه‌گذاری باشد. لازم است سیاستگذاران در این زمینه، به موضوع کاهش موانع تجاری قانونی در جهت تسهیل ورود شرکا توجه ویژه‌ای داشته باشند و تا جاییکه ممکن است با پیاده‌سازی قوانین و مقررات در کشور، به مثبت شدن فضا جهت ورود سرمایه‌گذاران و شرکت‌های خارجی به منظور همکاری در پروژه‌ها فراهم شود؛ همچنین با اعمال سیاست خارجی

مناسب می‌توان به همکاری‌های هر چه بیشتر در سطح بین‌المللی دست یافت و نیز عضویت در مجامع جهانی مهم می‌تواند به افزایش اعتماد عمومی در مورد کشورمان گردد.

## منابع

- ایمان، م.، & نوشادی، م. (۱۳۹۰). تحلیل محتوای کیفی. پژوهش، ۳(۲)، ۱۵-۴۴.
- تبریزی، م. (۱۳۹۳). تحلیل محتوای کیفی از منظر رویکردهای قیاسی و استقرایی. فصلنامه علوم اجتماعی، ۲۱(۶۴)، ۱۰۵-۱۳۸.
- Arslan, O., Archetti, C., Jabali, O., Laporte, G., & Speranza, M. G. (2020). Minimum cost network design in strategic alliances. *Omega*, 96. doi:https://doi.org/10.1016/j.omega.2019.06.005
- Babu, M. M., Dey, B. L., Rahman, M., Roy, S. K., Syed Alwi, S. F., & Kamal, M. M. (2020). Value co-creation through social innovation: A study of sustainable strategic alliance in telecommunication and financial services sectors in Bangladesh. *Industrial Marketing Management*, 89, 13-27. doi:https://doi.org/10.1016/j.indmarman.2020.06.003
- Chang, S.-C., Chen, S.-S., & Lai, J.-H. (2008). The effect of alliance experience and intellectual capital on the value creation of international strategic alliance. *Omega*, 36, 298 – 316.
- Gebrekidan, D. A., & Awuah, G. B. (2002). Interorganizational cooperation: a new view of strategic alliances The case of Swedish firms in the international market. *Industrial Marketing Management*, 31, 679– 693.
- Grandizio, M. (2017). *International Joint Ventures and Strategic Alliances in the Oil and Gas Industry* .
- Hoffmann, W. H., & Schlosser, R. (2001). Success Factors of Strategic Alliances in Small and Medium-sized Enterprises—An Empirical Survey. *Long Range Planning*, 34, 357-381.
- Karev, A. (2015). *Joint ventures*. Hong Kong.
- Karev, A. (2015). *Joint ventures for oil and gas megaprojects*. UK: EY.
- Ko, W. L., Kim, S. Y., Lee, J.-H., & Song, T. H. (2020). The effects of strategic alliance emphasis and marketing efficiency on firm value under different technological environments. *Journal of Business Research*, 120, 453-461.
- Lai, J.-H., Chang, S.-C., & Chen, S.-S. (2010). Is experience valuable in international strategic alliances? *Journal of International Management*, 16, 247– 261.
- Li, L., Qian, G., & Qian, Z. (2013). Do partners in international strategic alliances share resources, costs, and risks? *Journal of Business Research*, 66, 489–498.
- Mazloomi Khamseh, H., Jolly, D., & Morel, L. (2017). The effect of learning approaches on the utilization of external knowledge in strategic alliances.

- Industrial Marketing Management, 63, 92-104.  
doi:<https://doi.org/10.1016/j.indmarman.2016.12.004>
- Mehta, R., Larsen, T., Rosenbloom, B., & Ganitsky, J. (2006). The impact of cultural differences in U.S. business-to-business export marketing channel strategic alliances. *Industrial Marketing Management*, 35, 156 – 165.
- Mirani, C. (2009). ALLIANCES AS COMPETITIVE STRATEGY IN THE OIL&GAS INDUSTRY
- Nielsen, B. B. (2007). Determining international strategic alliance performance: A multidimensional approach. *International Business Review*, 16, 337–361.
- oilandgasonline. (1999, January 22). Retrieved from IOC and ONGC to Form Strategic Alliance: <https://www.oilandgasonline.com/doc/ioc-and-ongc-to-form-strategic-alliance-0001>
- Peng, X., Jia, Y., Chan, K. C., & Wang, X. (2021). Let us work together: The impact of customer strategic alliances on IPO underpricing and post-IPO performance. *Journal of Corporate Finance*, 67.  
doi:<https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2021.101899>
- Subramanian, A. M., Bo, W., & Kah-Hin, C. (2018). The role of knowledge base homogeneity in learning from strategic alliances. *Research Policy*, 47(1), 158-168. doi:<https://doi.org/10.1016/j.respol.2017.10.005>
- Supphellen, M., Haugland, S. A., & Korneliussen, T. (2002). SMBs in search of international strategic alliances Perceived importance of personal information sources. *Journal of Business Research*, 55, 785– 795.
- Wang, C.-N., Nguyen, X.-T., Le, T.-D., & Hsueh, M.-H. (2018). A partner selection approach for strategic alliance in the global aerospace and defense industry. *Journal of Air Transport Management*, 69, 190-204.  
doi:<https://doi.org/10.1016/j.jairtraman.2018.03.003>
- worldfinance. (2013, January 9). Retrieved from New oil and gas alliance set to reshape energy industry: <https://www.worldfinance.com/markets/energy/new-oil-and-gas-alliance-set-to-reshape-energy-industry>
- Ybarra, C. E., & Turk, T. A. (2009). The evolution of trust in information technology alliances. *Journal of High Technology Management Research*, 20, 62–74.